

Ruh Dedigin

Mistik Dinin Gerekliligi
Üzerine Bir Çalışma

ALAN WATTS

Çeviren: Nilüfer Şen

Ruh Dediğın

Translated from the English Language edition of Behold The Spirit by Alan Watts, originally published by Vintage Books. Copyright © 1973 by Alan Watts. Turkish translation Copyright © 2022 by Sola Unitas. All rights reserved.

Tüm hakları saklıdır. İngilizce orijinali Vintage Books tarafından “Behold The Spirit” adıyla yayımlanmıştır. Bu eserin çeviri sorumluluğu Sola Koç, Eğ. Dan. Hiz. A.Ş.’ye aittir. Bu kitabın hiçbir bölümü yazılı izin alınmadan kopyalanamaz ya da çoğaltılamaz.

SOLA UNITAS - SOLA KIDZ

Fetih Mah. Tahralı Sok. Kavakyeli İş Merkezi

No:7/E İç Kapı No:16 Ataşehir/İstanbul

Telefon: 0212 939 76 52 - E-posta: solaunitas@solaunitas.com

www.facebook.com/solayayinlari

www.twitter.com/solaunitas

www.instagram.com/solaunitasyayinlari

www.instagram.com/solakidz

<https://kitap.solaunitas.com>

ISBN: 9786256974135

Yayıncı Sertifika No: 45798

1. Baskı: İstanbul 2022

İmtiyaz Sahibi: Umut Kısa

Genel Yayın Yönetmeni: Buket Konur

Çeviren: Nilüfer Şen

Editör: Gülnur Gözübek

Redaksiyon: Ogün Özdemir

Son Okuma: Buket Konur

Mizanpaj: Özkan Köse

Kapak Tasarımı: Özkan Köse

Orijinal Adı: Behold The Spirit

BASILDIĞI YER

Deren Matbaacılık Ambalaj Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Yakuplu Mah. 194 Sok. 3. Matbaacılar Sitesi No: 337/338 Beylikdüzü/İstanbul

Sertifika No: 47881

© Bu kitabın tüm yayın hakları Sola Koç, Eğ. Dan. Hiz. A.Ş.’ye aittir. Yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen hiçbir yolla kopya edilemez, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Ruh Dediğin

Mistik Dinin Gerekliliđi
Üzerine Bir Çalışma

Alan Watts

Çeviren: Nilüfer şen

Anneme ve babama...

İÇİNDEKİLER

Teşekkür: 9

Yeni Baskı için Önsöz: 11

İlk Baskıya Önsöz: 23

Giriş: 29

BİRİNCİ BÖLÜM

I.

Ruhun Çağı: 45

II.

Birlik Armağanı: 79

III.

Birliğin Gerçekleşmesi: 100

İKİNCİ BÖLÜM

I.

Tanrı'nın Varlığı: 127

II.

Tanrı'nın Kalbi: 158

III.

Eylem Hayatı: 185

IV.

Tefekkür Hayatı: 221

Yazar Hakkında: 245

TEŞEKKÜR

Bazı yazarlardan önemli alıntılar yapmama izin verdikleri için aşağıdaki yayınevlerine çok teşekkür ederim: Nicolas Berdyaev'in eserlerinin yayıncısı New York'tan Charles Scribner's Sons ve Londra'dan Geoffrey Bies'e; Bay E. I. Watkin'in *Catholic Art and Culture* kitabının yayıncısı Sheed and Ward'a ve Raymond Blakney'in *Meister Eckhart* kitabının yayıncısı Sayın Harper and Brothers'a.

YENİ BASKI İÇİN ÖNSÖZ

Bu kitap yirmi beş yıl önce, Anglikan Komünyonu'nda rahip, Northwestern Üniversitesi'nde piskoposluk papazı ve Chicago Piskoposluğu'nda papazlığa atanma töreni adayları için sınav papazı olarak çalışırken kendimi Hristiyanlığa kaptırdığım dönemde yazıldı. Bu denemeden önce, aslında on beş yaşımdan beri, İngiltere Kilisesi'nin kalbinde eğitim görmeme ve bu kaptaktakinden farklı bir Hristiyanlık versiyonu öğrenmiş olmama rağmen, bakış açım Hristiyanlıktan ziyade Budizme yakındı.

Ergenlik dönemimde bunu reddetmiştim ancak zaman geçtikçe karşılaştırmalı din ve Hristiyan mistisizmi çalışmaları, Batı kültürünün resmi dininin formları ve terimleriyle hareket edebileceğim bir yol önerdi. Eksantrik bir yabancı olmak istemiyordum ve Katolik Hristiyanlığın, her büyük dinin mezhpsel cürufu içindeki altın olan o daimi felsefenin bir biçimi olarak öğretilebileceğini ve uygulanabileceğini hissettim.

Bu denemenin geçerliliğine hâlâ inanıyorum ve *Ruh Dediğin*'in yeniden yayınlanmasına, onu anlayabilecek kadar devrimci olan birçok Katolik ve Protestan teolog için faydalı olabileceği düşüncesiyle rıza gösterdim. Çünkü bu kitap onların durumuna kendi dillerinde hitap etmektedir; belki de daha sonraki teolojik denemelerim olan *Yüce Kimlik* (1950), *Myth and Ritual in Christianity* (Hristiyanlıkta Mit ve Ritüel) (1953) ve *Beyond Theology* (Teolojinin Ötesinde) (1964) kitaplarından bile daha fazla.

Yirmi beş yıl önce bile bu deney bazı başarılar elde etti. Bohem yaşam tarzımın din adamı stereotipine pek uymaması gibi tamamen kişisel bir nedenle ve o zaman bile çoğu Hristiyan'ın Hristiyan olmanın olmazsa olmazı olarak gördüğü ruhani emperyalizme bağlılıktan rahatsız olduğum için bunu sürdürmedim; sanki militan bir misyoner olmadan gerçek bir Hristiyan olunamazmış gibi.

Ancak o zaman ve bugün her zamankinden daha fazla, Hristiyanlığa mistik bir yaklaşım için açlık çeken, salt doktrin ve ilkelerden ziyade ilahi olanın sözel olmayan ruhani deneyimiyle ilgilenen hem din adamları hem de dindarlar vardı. Ancak o zaman olduğu gibi bugün de Kilise, hem Tanrı'ya hem de dünyaya bakarken hâlâ ezici bir çoğunlukla didaktik ve laf kalabalığı içindedir. Ayinleri neredeyse tamamen Tanrı'ya ne yapması gerektiğini ve insanlara nasıl davranmaları gerektiğini söylemekten ibarettir.

Roma Kilisesi bile ayini rasyonelleştirerek ve Latince yerine yerel dilde kutlayarak, ayini kişinin kafasını düşüncelerle, özlmlerle, dikkate alınacak hususlarla ve kararlarla doldurmak için bir vesile hâline getirmiştir, öyle ki ayini kafatası içindeki söylemsel gevezeliklerden arınmış saf tefekkür için bir destek olarak kullanmak neredeyse imkânsızdır. Bugün, mistik düşünce hem Kilise içinde hem de dışında 1946'da olduğundan daha fazla kabul görmektedir. Konuyla ilgili geniş ve bilgili bir literatür, "mistisizmin" havaya yükselme, astroloji, telekinezi ve astral bedenin projeksiyonu gibi ürkütücü şeyler için kullanılan ortak bir terim olmadığını açıkça ortaya koymuştur.

İlahiyatçılar artık ne Doğu'nun ne de Batı'nın mistik öğretilerini açıkça ilmi eksikliklerini ortaya koymadan reddedemez ya da çarpıtamazlar. Artık alan teorisine, ekolojik dinamiklere ve alğının işlemsel doğasına aşina olan bilim insanları, insanı ayrı nesnelerden oluşan yabancı ve katı mekanik bir dünyanın bağımsız gözlemcisi olarak göremezler. Öz ve evren ya da organizma ve çevrenin birleşik bir alan ya da süreç olarak açıkça mistik hissi gerçeklere uyuyor gibi görünmektedir. İnsanın düşman, aptal ya da kayıtsız bir evrende bir ada-ego olduğu hissi daha çok tehlikeli bir halüsinasyon gibi görünmektedir.

Aynı zamanda Tanrı'yı, Firavunlar ve Kiroslar'ı model alan aşkın bir hükümdarın düşünceden doğan imgesinde tasavvur etmek de giderek daha az akla yatkın hâle gelmektedir. Ancak bu putun çözülmesi bize "Tanrı'nın ölümü" ve "dinsiz Hristi-

yanlık” teologlarının önerdiği yavan hümanizmden başka bir alternatif bırakmak zorunda değil. Mistik deneyimin tanrısı, dini otoriterlerin sevdiği etik açıdan inatçı ve kesin olarak tanımlanmış bir otokrat olmayabilir ancak kavram değil, deneyim olarak tanımlanamaz olduğu kadar canlı bir şekilde gerçek olan bu tanrı, entelektüel vicdanı, estetik hayal gücünü ya da dini sezgiyi ihlal etmez.

Temelde mistik olmayan bir Hristiyanlık ya siyasi bir ideoloji ya da akılsız bir köktencilik hâline gelmelidir. Bu gerçekten de şimdiden gerçekleşiyor ve mistik unsurun yokluğunda her iki eğilimin de temel ilham kaynağı olarak İncil’e geri döndüğünü belirtmek ilginçtir ve İncil putperestliğinin dini zihninin en iç karartıcı ve kısır saplantılarından biri olduğunu her zaman fark etmişimdir.

Artık aklı başında ve ayık olan çok sayıda insanın, yaşam duygusunun tamamen berraklaştığı “kozmik bilinç” deneyimleri yaşadığını şüpheye yer bırakmayacak şekilde biliyoruz. İyi ve kötü, yaşam ve ölüm, varlık ve hiçlik, benlik ve öteki karşıtlıkları tek, ebedi ve ahenkli bir enerjinin kutupları ya da dalgalanmaları olarak hissedilir; bir neşe ve sevgi duygusu yayılır. Bu his tamamen öznel olabilir ve “dışsal gerçekliğe” atıfta bulunmayabilir (“dışsal” olan “içsel” olandan bağımsız olabilmemiş gibi) ancak bir şimşek çakması gibi aynı şaşırtıcı istek ve arzu bağımsızlığıyla üzerimize gelir. Bu vizyonun “gerçek” olup olmadığına dair tartışmalar, benim yeşil hissimin sizinle aynı olup olmadığını sormak kadar anlamsız görünüyor. Ancak vizyon anlamsız değildir çünkü görüldüğünde açıkça yaşamın tüm amacıdır ve çoğu zaman kişinin yaşam biçimini dönüştürür.

Bu vizyonu tanımlamaya yönelik kaçınılmaz olarak beceriksizce girişimlerimizde, her şeyin Tanrı olduğunu, yalnızca Tanrı’nın gerçek olduğunu, bir kırıntının tüm evren olduğunu veya sizin ve Tanrı’nın bir olduğunu söylemek genellikle gerekli görünmektedir. Aynı zamanda, bu deneyim bir şekilde

bir lütuftur; verilir ve irade çabasıyla uyandırılmaz. *Ruh De-diğin*'de enkarnasyon armağanının, Tanrı'nın insan olmasının (bakireden doğma, insan çabası olmadan), bu deneyimde kendini ima ettiğini ve yerine getirdiğini göstermeye çalışıyordum ve bu anlamda Aziz Athanasius'un "İnsan Tanrı olabilsin diye Tanrı insan oldu," sözünü alıntıladım.

Ancak, İsa'nın kristolojisinden farklı olarak sıradan insanların kristolojisini tartışmaya çalıştıklarında teologların her zaman yaptığı gibi korkakça davranıyordum. Çünkü Kilise'nin alışlagelmiş ve dogma gücüne sahip varsayımı, Nazaretli İsa'nın aynı zamanda tanrı olan bir kadının tek oğlu olduğu yönündedir. Bu tanrılık, insan doğasının hepimizin paylaştığı "gerçek bir evrensel" ya da "töz" olduğu şeklindeki dolambaçlı Yunan kavramıyla açıklanan "İsa'nın insan doğasına katılım," yoluyla diğer insanlara da yayılır.

Oğul Tanrı'nın kişiliği bu doğayı üstlendiğinde, hepimizin doğasını üstlendi ve insan oldu ancak her insanın kişiliğini (ya da egosunu) kendi ilahi kişiliğinden ayrı ve farklı bıraktı. Başka bir deyişle, Oğul Tanrı, belirli bir insan olan İsa'nın kişiliği-ydi. Petrus, Pavlus, Yuhanna ve geri kalan bizler gibi belirli insanların doğasını üstlendi ama kişiliğini üstlenmedi.

Bu korkaklığa dönüp baktığımda, bunu bir müjdeden -muazzam bir iyi haber duyurusundan- biraz daha az buluyorum. Şimdi İsa'nın bizim gibi kendiliğinden (yani bakire doğmuş) ve kozmik bilincin ezici bir deneyimini yaşamış bir adam olduğunu varsaymayı daha kolay buluyorum; bu deneyimde "Ben ve Baba biriz," ve "İbrahim'den önce ben varım," tamamen açık hâle geldi. Ancak bunu Yahudi teolojisi açısından söylemek ne kadar düşüncesizceyse, Hristiyan teolojisi açısından söylemek de o kadar düşüncesizceydi.

İsa kendisini İnsanoğlu, Acı Çeken Hizmetkâr ya da Yeşaya II'nin ruhani Mesihi olarak tanımlayarak kendini korumak zorundaydı. Evrenin Kiros'unun tahtına çıkıp "Ben Tanrı'yım," demesi çok çirkin ve suç teşkil eden bir küfür olurdu.

Ancak Aziz Yuhanna'nın İncil'ine inanacak olursak, inanç inceliğin önüne geçmiştir çünkü tüm o "Ben'im" pasajlarında deneyiminin basit gerçeğini ortaya koymuş ve küfrettiği için çarmıha gerilmiştir.

Müjde şuydu: "Babamın evinde birçok köşk vardır." Öğrencilerinin hepsi, kendisi ve Baba bir olduğu gibi bir olacak ve böylece ondan daha büyük işler yapacaklardı. Dindar bir Hristiyan için İsa'nın dinler tarihi konusunda uzman olduğunu ve muhtemelen mistik görüşü kendisinininki kadar derin olan biriyle hiç karşılaşmadığını anlamak kolay değildir. Onun için mevcut olan tek dini dil, Kral-Baba olarak Tanrı imajıyla kendilerini mistik bir yoruma kolayca ödünç vermeyen İbrani kutsal yazılarının diliydi.

Yahudi mistikler -Kabalistler ve Hasidim- kutsal metinleri her zaman gerçek anlamlarının ötesine geçmek için karmaşık alegoriler olarak okumak zorunda kalmışlardır. Bu nedenle İsa hissettiklerini söylemekte güçlük çekmiştir, sadece resmen küfür olduğu için değil, aynı zamanda evrenin her ayrıntısına bilinçli ve kişisel olarak hükmettiğini ve neden olduğunu ve her yerden gelen tüm dualara katıldığını söylemenin hiçbir anlamı olmadığı için.

Böylece bir yandan, "Ben yolum, gerçeğim ve yaşamım," derken, diğer yandan, "Bana neden iyi diyorsunuz? Tanrı'dan başka iyi yoktur." Ancak Tanrı imgesi ya da imgesizliği monarşik olmayanlar için bu tür sorunlar ortaya çıkmaz. Bu nedenle Müjde, İsa'nın kendi Tanrılık deneyiminin iletilmesi olmalıdır. Aksi takdirde Hristiyanlar kendilerini, Tanrı ya da en azından "Patron'un oğlu" olma gibi eşsiz bir avantaja sahip olan birinin örneğini izlemedikleri için kendilerini suçlamak gibi saçma bir duruma sokarlar. Böylece Müjde'nin "kurtarıcı gerçeği" İsa'nın Tanrılık deneyimi olarak değil, bunu ilan ettiği için cezalandırılması olarak ortaya çıkar ve Mesih'i takip etmedeki kutsallık esas olarak onun örneğine ulaşamamaktan duyulan suçluluk derecesiyle ölçülür.

Hristiyanlar, Aziz Yuhanna'nın dediği gibi, "Tanrı'nın oğulları olmak için" kendilerine güç verildiğine inanmaya cesaret edemezler, "oğulları" ifadesinin "doğası gereği" anlamına geldiğini hatırlarlar. Monarşik dinlerin (Musevilik, Hristiyanlık ve İslam) şüpheli benzersizliği, Yaratıcı ile yaratılan arasındaki farkı aşırı vurgulamaları ve suçluluk ve korku duymayı erdem hâline getirerek, İsa'nın yaşam kaynağı olarak gördüğü ölüme karşı çok özel bir korku aşılamlarıdır. Aynı anda hem "endişelenmemeye" hem de "kurtuluşunuzu korku ve titremeyle gerçekleştirmeye" çalışmak gerçekten bu kadar derin bir teolojik paradoks mudur?

Tanrı korkusunu dünya korkusunun yerine koymak, sonlu bir dehşeti sonsuz bir dehşetle -sonsuz lanetlenme dehşetiyle- değiştirmektir. Monarşik geleneğin bir mirasçısı olarak İsa bu dehşetin farkındaydı çünkü Cennet Sarayı'nın da zindanları olmayacak mıydı? Ancak bunun üstesinden gelme olasılığını kendisinin ve bizim ilahi oğulluğun farkına varmamızda yani mistik deneyimde görmüştür. Böyle bir deneyimden yoksun olan din, kişinin ne gücünün ne de lütfunun olduğu bir yaşam biçimini takip etmek için nafile bir çabadan ibarettir ve kişiye verildiği iddia edilen ama hissetmediği, yalnızca teorik bir lütufta hiçbir güç yoktur.

Bu bakış açısına göre Kilise, İsa'yı aşırı bir saygı kaidesine oturtturarak ve onu neredeyse insanlık durumundan soyutlayacak kadar eşsiz kılarak İncil'i etkisiz hâle getirmiştir. Hristiyanlık, kendisini dünya çapındaki mistik din geleneklerinden ayrı tutarak, eşsiz değil ama zorlayıcı iddiaları olan anormal bir tuhafılık olarak görür. Böylece İsa'nın dini, İsa hakkında bir din hâline geldi, özünü kaybetti ve dünya dini bağlamı ortaya çıktıça daha da gülünç bir şekilde saldırgan göründü. "Bu ağıldan olmayan başka koyunların" varlığı kabul edilmedikçe, "tek kaya, tek ağıl ve tek çoban" nasıl olabilir?

Beklenebileceği gibi, *Yüce Kimlik*, panteizmi nedeniyle eleştirildi; bu bakış açısı, birçok biçimiyle, dinsel monarşistler için

öylesine iğrençtir ki, sadece panteist olarak adlandırılmak bile bir kişinin davasının akıllıca bir duruşmadan dışlanması için yeterlidir. Artık kendimi panteizm suçlamasına karşı savunmakla ilgilenmiyorum çünkü şu anki bakış açım göre, ateizm de dahil olmak üzere tüm tanrı doktrinleri nihai olarak yanlış ve putperesttir çünkü doktrinler mistik vizyona işaret etmekten öteye gidemeyen ve hiçbir şekilde en iyi işaretçiler olmayan kelimelerin biçimleridir.

Bu vizyonla en az tutarsız olanın bir tür panteizm olduğunu düşünüyorum ve panteizm (ya da panenteizm) ile hem olumlu hem de olumsuz yönleri dahil olmak üzere evrenin toplam enerji alanı olarak Tanrı anlayışını kastediyorum ve her fark edilebilir parça ya da süreç bir tür mikrokozmos ya da hologramdır. Diğer bir deyişle, bütün her bir parçada ifade edilir ya da her bir parça tarafından ima edilir, tıpkı beynin her bir hücrelerinde olduğu gibi. Bu görüş bana tektanrıcılıktan daha temiz ve basit geliyor.

Teorik olarak panteizm iyi ve kötü arasındaki ayrımı bulanıklaştırabilir ya da karıştırabilir ancak tektanrıcıların panteistlerden daha iyi davrandığını gösteren kanıtlar nerede ve kimin standartlarına göredir? Ahlaki ilkeler ve yaptırımlar mutlaklaştırıldığında zayıflar; tıpkı adli işkence ve suçun çılginca cezalandırılmasıyla hukuka duyulan saygının azalması gibi. Metafiziksel ve entelektüel olarak, kötülük sorununa yönelik çözümler tektanrıcılar için panteistlere kıyasla çok daha dolambaçlı kavramsallaştırmalar gerektirir.

Dahası, Yaratıcı ve yaratılan arasındaki herhangi bir özdeşliğin, ikisi arasında temel bir “Ben-Sen” sevgi ilişkisini imkânsız kıldığı düşüncesi, Kutsal Üçlü Birlik’e inanan herhangi bir kişi için savunulamaz. O hâlde, Baba Tanrı ve Oğul Tanrı arasında, her ikisi de farklı olsa da tek bir Tanrı olduğuna göre, nasıl karşılıklı sevgi olabilir?

Ve panteist Tanrı anlayışının bağlılık ya da inayete ilham veremeyecek kadar muğlak ve gayrişahsi olduğu yönündeki iti-

“Acıdan kontrolsüzce kaçtığımız, acıyla yüzleşemeyeceğimizden emin olduğumuz zamanlar vardır. Bu gibi durumlarda kabul etmemiz gereken şey acının kendisi değil, ona verdiğimiz tepkidir.”

Yayımlandığı ilk günden bu zamana dek güncelliğini koruyan *Ruh Dediğin*'de filozof Alan Watts, mistisizmin günümüz inanç dünyasındaki yerini anlamamız için bizlere zamansız bir argüman sunuyor. Watts, yıllara dayanan deneyiminden yola çıkarak, Doğu inanç öğretilerinin -özellikle Zen Budizm felsefesinin- Batı Hristiyanlığının öğretilerine nasıl dahil edilebileceğini ustaca açıklıyor. Her inançtan insanın daha derin, daha anlamlı bir yaşam için neler yapabileceğini ortaya koyuyor.

Britanyalı din filozofu, yazar, Hint felsefesi ve Zen Budizmi üzerine en yetkin uzmanlardan biri olan Alan Watts, *Ruh Dediğin* kitabıyla, acıyı keşfetme ve onu iyileştirme yolculuğunuzda size rehberlik ediyor!